

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2002-3-98 (Menfi Tespit)
Karar Sayısı : 03-08/92-38
Karar Tarihi : 6.2.2003

A- TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

II. Başkan : Dr. Kemal EROL
Üyeler : Nejdet KARACEHENNEM, A. Ersan GÖKMEN, Kubilay ATASAYAR, Murat GENCER, Mustafa PARLAK, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rifki ÜNAL, Tulez BARUTOĞLU.

B- RAPORTÖRLER: Onur Yelda YÜKSEL, Osman Tan ÇATALCALI

C- BAŞVURUDA

BULUNAN : Teba Isıtma Soğutma Klima Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Temsilcisi: Av. M.Yıldırım BİNGÖL
Görece Beldesi Gürçirpi Mevkii No: 575
Menderes / İzmir

D- TARAFLAR

: - Teba Isıtma Soğutma Klima Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Görece Beldesi Gürçirpi Mevkii No: 575
Menderes / İzmir

- Daikin Industries Ltd.
4-12 Nakazaki-Nishi, 2-chome, Kita-ku, Osaka / JAPONYA

- Daikin Europe N.V.
Zandvoordestraat 300, 8400 Oostende / BELÇİKA

E- DOSYA KONUSU: TEBA Isıtma Soğutma Klima Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TEBA ISK) ile Daikin Industries Ltd. (DIL) ve Daikin Europe N.V. (DENV) firmaları arasında imzalanan "Üçlü Anlaşma" ve TEBA ISK ile DENV arasında imzalanan "Alt Anlaşma" için menfi tespit belgesi verilmesi veya muafiyet tanınması talebi.

F- DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 24.9.2002 tarih, 4156 sayı ve 31.1.2003 tarih, 482 sayı ile giren başvuru üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4., 5. ve 8. maddeleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 31.1.2003 tarih, 2002-3-98/Öİ-03-YY sayılı Menfi

Tespit/Muafiyet Raporu 3.2.2003 tarih ve REK.0.07.00.00/14 sayılı, Başkanlık önergesi ile 03-08 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

G- RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ :İlgili raporda;

1. bildirim konusu "Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesinin (c) bendi ile "Alt Sözleşme"nin 10. maddesinin (c) bendi ve aynı sözleşmenin 12. maddesinde yer alan düzenlemelerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olmaları nedeniyle bildirim konusu anlaşmalara menfi tespit belgesi verilemeyeceği,
2. bu düzenlemelerin, bildirim konusu anlaşmaların 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesindeki koşulları sağlamasına engel nitelikte olmaları nedeniyle ilgili anlaşmalara bireysel muafiyet tanınamayacağı,
3. - "Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesinin (c) bendi ile, "Alt Sözleşme"nin 10. maddesinin (c) bendinde öngörülen kısıtlamanın sadece TEBA ISK'nın Daikin (DIL ve DENV) teknik bilgisinden bağımsız olarak kullanamayacağı bilgileri kapsayacak şekilde değiştirilmesi,
- "Alt Sözleşme"nin 12. maddesinde öngörülen TEBA ISK'nın 2000 metre küpün altında VAM cihazı ve ısıyı tutan vantilatör üretmesini, monte etmesini ve satmasını engelleyen düzenlemenin anlaşmadan çıkarılması

halinde bildirim konusu anlaşmalara 4054 sayılı Kanun'un 8. maddesi uyarınca menfi tespit verilebileceği ifade edilmektedir.

H- İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. İlgili Ürün Pazarı

Teşebbüsler arası anlaşmalarda ilgili ürün pazarı, anlaşma konusu mal ya da hizmetler ile ürünün özellikleri, fiyatları ve kullanım amaçları bakımından bunlarla değiştirilebilir ya da bunları ikame edebilir kabul edilen mal veya hizmetleri kapsamaktadır.

İncelenen anlaşmalara konu ürün Daikin marka "ısıyı tutan vantilatör" diğer adıyla VAM¹ cihazıdır. Bu cihaz iklimlendirilen mahallere gerekli olan taze havayı ekonomik yöntemlerle sağlama işlevi görmektedir. Cihaz bu amaçla iklimlendirilen mahalden belli miktar havayı almakta ve bunun yerine taze hava sağlamaktadır. Klima cihazları gibi ısıtma ya da soğutma işlevi görmeyen bu cihazın temel işlevi havalandırma yapmaktır. VAM cihazı hem havalandırma

¹ "VAM", söz konusu ürün için yapılan herhangi bir nitelendirmenin kısaltması olmayıp, Daikin tarafından bu cihaza verilen kodu temel alan bir isimdir. Bu cihaz ısı geri kazanımlı havalandırma cihazı olarak da adlandırılmaktadır.

işlevi görmekte hem de bu işlevi yerine getirirken taze hava ile kirli hava arasında gerçekleştirdiği ısı alışverişi sayesinde enerji tasarrufu sağlamaktadır. Bu prensip üzerine çalışan ve benzer işlevler gören ısıyı tutan vantilatörler birçok firma tarafından üretilmektedir. Bu cihazların, VAM cihazından temel farkı, ısı alışverişini sağlayan eşanjörün VAM cihazında kağıt bazlı bir malzemedir, diğer ısıyı tutan vantilatörlerde ise alüminyum malzemedir yapılmıştır. Bu durum, kağıt bazlı eşanjörün hem duyulur hem de gizli ısı alışverişi sağlaması nedeniyle VAM cihazının diğer ısıyı tutan vantilatörlerden daha verimli çalışmasına olanak vermekle birlikte, VAM cihazı ile ısıyı tutan vantilatörler arasında bu cihazların gördüğü temel işlev bakımından bir farklılık yaratmamaktadır.

İncelenen anlaşmalara konu VAM cihazı temel olarak Daikin'in VRV (Variable Refrigerant Volume) sistemlerinde kullanılmaktadır. VRV sistemleri, merkezi sistem klima cihazıdır. Bu sistem klasik merkezi sistem klima cihazlarının bir alternatifi olarak geliştirilmiştir. Bu sistemlerin klasik sistemlerden farkı, klasik sistemlerde cihazlara ısı iletiminin sıcak ya da soğuk su ile VRV sistemlerinde ise soğutucu akışkan (refrigerant) ile sağlanmasıdır. Merkezi sistem klimalarda havalandırma işlevi çoğunlukla bu sistemin bir parçası olan klima santralinin içindeki birtakım cihazlar tarafından yerine getirilmektedir. Ancak VRV sistemleri mahale taze hava girişini kendi içinde gerçekleştirememektedir. VAM cihazı, VRV sisteminin bu eksikliğine çözüm üretebilmek amacıyla kullanılmaktadır.

Diğer ısıyı tutan vantilatörler ise, split klimalarda, klima santrali kullanılmayan merkezi klima sistemlerinde ve tek başına kullanılmaktadır. Bu vantilatörlerin, VAM cihazı ile benzer işlevi görmek üzere VRV sistemlerde kullanım olanağı da bulunmaktadır. Nitekim bir dönem TEBA ISK ürettiği ısıyı tutan vantilatörleri Daikin'e Daikin'in VRV sistemlerinde elle kumandalı bir şekilde kullanılmak üzere satmıştır. Ancak herhangi bir ısıyı tutan vantilatörün VRV sistem içinde kullanımında bazı zorluklar bulunmaktadır. VAM cihazında yer alan birtakım elektronik devreler, birlikte kullanılacağı VRV sistem ile haberleşmeyi sağlamakta, böylelikle mahalın ısısına ilişkin bilgiler VRV sistemden otomatik olarak VAM cihazına aktarılabilir. Bu yönüyle VAM cihazının birlikte kullanılacağı VRV sistem ile uyumlu olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. ısıyı tutan vantilatörlerin bir VRV sistem ile birlikte kullanılması halinde ise bu cihazların, VRV sistemi ile haberleşmeleri otomatik olarak sağlanmadığından, ayrı bir kumanda ile ya da manuel olarak kumanda edilmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla dünyadaki VRV sistem üreticileri, herhangi bir firmanın ya da başka bir VRV sistem üreticisinin ısıyı tutan vantilatörünü kullanmak yerine kendi VAM benzeri cihazlarını kendileri üretmeyi tercih etmektedirler.

Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde incelenen anlaşmaların konusunu oluşturan VAM cihazının VRV sistem içinde kullanımında, bu cihazların genel anlamda ısıyı tutan vantilatörler ya da diğer VRV sistem üreticileri tarafından üretilen VAM benzeri cihazlar tarafından ikame edilebilirliği sınırlıdır.

03-08/92-38

Ayrıca incelenen anlaşmalar çerçevesinde Daikin'in VRV sistemine uyumlu olarak üretilecek VAM cihazı Daikin'in VRV sisteminde kullanılmak üzere talep edilmektedir. VAM cihazı Türkiye pazarında şimdiye kadar Daikin'in VRV sistemiyle birlikte bu sistemin bir parçası olarak satılmıştır ve halihazırda da bu cihazının tek başına Türkiye'de kullanımı ve satışı yoktur.

Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, VAM cihazının tek başına kullanımı için Türkiye'de potansiyel bir pazarın olduğu ve bu konuda önümüzdeki yıllarda çalışmalar yapılacağına taraflarca belirtildiği anlaşılmaktadır. VAM cihazının Türkiye coğrafi pazarında tek başına kullanılmak üzere satışının yapılması halinde, ısıyı tutan vantilatörlerin bu cihazı VRV sistem içinde ikame etmekteki sınırlılıklarının ortadan kalkmasına paralel olarak, ilgili ürün pazarının ısıyı tutan vantilatör pazarı olarak tanımlanması imkanı doğacaktır. Ancak halihazırda bu cihazların tek başına kullanımının ve satışının yapılmamasının yanı sıra, bildirilen anlaşmalar çerçevesinde Türkiye'de Daikin'in VRV sistemi ile uyum sağlayacak şekilde montajı yapılacak ve Daikin'e satılacak VAM cihazının yine Daikin'in VRV sisteminde kullanılacak olması nedeniyle, ilgili ürün pazarının tanımlanmasında VRV sistemlerin temel alınması gerekmektedir. Nitekim Türkiye pazarına satışı yapılan ürün VAM cihazı değil, VAM cihazının içinde kullanıldığı VRV sistemidir.

Daha önce belirtildiği üzere, VRV sistemler klasik merkezi sistem klima cihazlarına alternatif olarak geliştirilmiştir. Klasik merkezi sistem klima cihazlarında kullanılan sıcak ya da soğuk sudan farklı olarak VRV sistemlerde kullanılan soğutucu akışkan sayesinde bu sistemlerin daha düşük enerji sarfiyatıyla çalışmaları mümkün olmakla birlikte, her iki cihazın gördükleri işlevler ve kullanım alanları arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca her iki sistemin de üretim maliyetleri ve satış fiyatları benzerdir.

Yukarıda yer verilen açıklamalar çerçevesinde ilgili ürün pazarı "merkezi sistem klima cihazları pazarı" olarak belirlenmiştir.

H.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

İlgili ürünün tüm Türkiye'ye satışının yapılması ve çeşitli bölgeler bazında rekabet koşullarında farklılıkların bulunmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar, "Türkiye Cumhuriyeti Sınırları" olarak tespit edilmiştir.

H.2. Taraflar

H.2.1. TEBA Isıtma Soğutma Klima Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş. (TEBA ISK)

TEBA ISK, ısıtma, soğutma, klima cihazları üretimi, ithali, satışı ve pazarlaması alanlarında faaliyet göstermek üzere 1967 yılında İzmir'de kurulmuş bir şirkettir. TEBA ISK, İzmir'deki tesislerinde, merkezi sistem klima cihazları olan klima santrali ve hücreleri, soğutma grubu, su soğutma kulesi ve fan coil cihazlarının

üretimini gerçekleştirmektedir. Bu cihazların üretiminin yanı sıra TEBA ISK, merkezi ABD'de bulunan McQuay International'ın merkezi klima cihazlarının, merkezi Almanya'da bulunan Rox Lufttechnik'in hijyenik klima sistemlerinin, merkezi İsveç'de bulunan Nordmann Engineering AG'nin buharlı nemlendirici ürünlerinin Türkiye temsilciliğini yapmaktadır. Diğer yandan TEBA ISK 1974 yılından bu yana Daikin'in her boyuttaki oda klimalarının, paket klimalarının, VRV sistemlerinin Türkiye distribütörüdür. TEBA ISK, faaliyetlerini TEBA Şirketler Grubu bünyesinde sürdürmektedir.

H.2.2. Daikin Industries Ltd. (DIL) ve Daikin Europe N.V. (DENV)

1934 yılında kurulan ve merkezi Japonya'da bulunan DIL, ısıtma, soğutma ve klima cihazları, elektronik, kimya, hidrolik, savunma ve tıbbi malzemeler alanlarında üretim, dağıtım ve servis hizmeti vermektedir. Halka açık bir şirket olan DIL, ürünlerini Japonya, Çin, Güneydoğu Asya, Avrupa ve Kuzey Amerika gibi dünyanın birçok bölgesinde pazarlamaktadır.

DENV ise DIL'in hisselerinin tamamına sahip olduğu bir şirkettir. Merkezi Belçika'da bulunan bu şirketin faaliyet alanı ısıtma, soğutma, klima cihazlarının üretimi, dağıtımı ve bunların servis hizmetlerinin verilmesidir.

Bu şirketlerin oda klimaları, paket klimalar ve VRV sistemlerinden oluşan ürünlerinin Türkiye distribütörlüğünü TEBA ISK yapmaktadır.

H.3.Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Menfi tespit/muafiyet bildirimine konu anlaşmalar TEBA ISK ile DENV ve DIL (Daikin) arasında 2.9.2002 tarihinde imzalanan "Üçlü Anlaşma" (Agreement, Sözleşme) ile TEBA ISK ve DENV arasında aynı tarihte imzalanan "Alt Anlaşma" (Subcontracting Agreement, Alt Sözleşme)'dan oluşmaktadır. Birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olan bu anlaşmaların konusu, TEBA ISK'nın İzmir'deki fabrikasında VAM cihazlarının Daikin markasıyla ve Daikin adına monte edilerek tekrar DENV'ye tedarik edilmesidir.

"Üçlü Anlaşma" uyarınca TEBA ISK'nın fabrikasında VAM cihazının deneme montajı yapılacak ve bu çalışmanın başarılı olması halinde "Alt Anlaşma" uygulamaya sokulacaktır. Böylelikle daha önce DIL tarafından Japonya'da üretilen ve buradan dünyaya dağıtımı yapılan Daikin marka ısıyı tutan vantilatörün (VAM cihazı) Avrupa pazarına (Türkiye dahil) satılacak bölümünün, pazara yakınlığı ve ucuz işçiliği nedeniyle Türkiye'de, Daikin teknolojisi kullanılarak ve Daikin kalite standartlarına uygun olarak monte edilmesi amaçlanmaktadır. TEBA ISK'nın montajını yapıp DENV'e arz ettiği anlaşma konusu ürünlerin Avrupa pazarına satışı DENV tarafından gerçekleştirilecektir.

Bir teşebbüs ürünlerinin tamamen ya da kısmen başka bir teşebbüs tarafından üretilmesini tercih edebilir. Bu tercih doğrultusunda yapılan ve yüklenici olarak

adlandırılan bir teşebbüsün, ana sanayi olarak adlandırılan başka bir teşebbüs adına ya da bu teşebbüse arz etmek üzere ana sanayinin talimatları doğrultusunda bir malın üretimini, belirli bir hizmetin sunulmasını ya da belirli bir işin yapılmasını yüklenmesini düzenleyen anlaşmalar fason üretim/hizmet anlaşması olarak nitelendirilmektedir. Bildirim konusu anlaşmalar uyarınca TEBA ISK, Daikin adına ve Daikin'in verdiği siparişler doğrultusunda bu firmaya satılmak üzere Daikin marka VAM cihazının monte edilmesi işini, dolayısıyla anlaşma konusu malın üretim sürecinin bir kısmını yüklenmektedir. Bu çerçevede, konu ve amaçlarına dair yukarıda verilen bilgiler de dikkate alınarak, başvuru konusu anlaşmaların fason üretim anlaşmaları niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

Fason üretim anlaşmaları temelde dikey nitelikte olan anlaşmalardır. Ancak bu tür anlaşmalar rakip teşebbüsler arasında yapıldığında yatay üretim anlaşması niteliği kazanmakta, böylece tarafların rekabetçi davranışlarını koordine etmeleri sonucunu doğuran etkileri dikkate alınmaktadır. TEBA ISK ile Daikin'in aynı ilgili ürün pazarında faaliyetlerinin olması nedeniyle bildirim konusu anlaşmalar, tarafları arasında işbirliği doğurabilecek yatay üretim anlaşması niteliği taşımaları yönüyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamındadır.

Fason üretim anlaşmaları, çeşitli büyüklükteki şirketler arasında iş dağılımı yapılmasını, özellikle de küçük ve orta ölçekli şirketlerin gelişmesini sağlayan anlaşmalardır. Bu anlaşmalar yoluyla küçük ve orta büyüklükteki firmalar büyük şirketlerin know-how'larını, teknolojilerini kullanmakta, bu teknolojileri kullanarak yaptıkları üretim sonucunda kendilerini geliştirme imkanına kavuşmaktadırlar. Böylelikle yeni teknolojilerin kullanımı ve yaratılması teşvik edilmiş olmakta ve fason üretim anlaşmaları Türkiye'nin sahip olmadığı teknolojilerin, yabancı firmalar tarafından yerli firmalara aktarılmasını sağlayan yollardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan bu tür anlaşmalar teşebbüsler arasında iş dağılımını sağlayarak firmaların uzmanlaşmasına olanak vermekte, böylece etkinliğin artırılarak maliyetlerin düşürülmesi mümkün olabilmektedir.

Söz konusu anlaşmalar çerçevesinde Daikin, TEBA ISK'ya çeşitli teknik bilgiler aktaracaktır. Bu bilgilerin kullanımı ve bu kullanım sonucunda TEBA ISK'nın yeni teknik gelişme ya da buluşları gerçekleştirme olasılığı, Türkiye'de yeni teknolojilerin kullanılması ve yaratılması bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca anlaşmalara konu cihazın montajının Türkiye'de yapılmasından beklenen maliyet avantajları, bu cihazların kullanıldığı VRV sistemlerinin Türkiye pazarına satışı sırasında Türk tüketicisine de olumlu yönde yansımaktadır. Açıklamalar ışığında genelde fason üretim anlaşmaları, özelde bildirim konusu anlaşmalar 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde ifade edilen; malların üretimi ve dağıtımında yeni gelişmelerin ve iyileşmelerin ya da ekonomik ve teknik gelişmenin sağlanması ve tüketicilerin bundan yararlanması koşullarını sağlamaktadırlar.

Diğer yandan genelde yatay üretim anlaşmalarının, özelde fason üretim sözleşmelerinin işbirliği doğurucu etkilerinin değerlendirilmesinde tarafların pazar güçlerinin ve faaliyet gösterdikleri pazarın yapısının dikkate alınması gerekmektedir. TEBA ISK'nın ve Daikin'in Türkiye merkezi sistem klima cihazları pazarında sahip oldukları pazar payları Tablo-1'de sunulmuştur.

Tablo-1: Tarafların Yıllar İtibarıyla Pazar Payı Bilgileri

	1999	2000	2001
TEBA ISK	12,09	16,73	19,73
DAİKİN	6,99	14,55	8,89
Toplam	19,08	31,28	28,17

Genel olarak Türkiye klima sektörünün yapısı değerlendirildiğinde, yaklaşık 50 firmanın faaliyet gösterdiği bu sektörde, ithal ürünlerin yarattığı rekabetçi baskı da dikkate alındığında yoğunlaşma oranının yüksek olmadığı ileri sürülebilecektir. Yeni firmaların bu pazara girişlerinde, bunu önleyecek ya da zorlaştıracak, diğer bir deyişle giriş engeli yaratacak nitelikte ve ölçüde herhangi bir koşul bulunmamaktadır. Diğer yandan ilgili ürünün homojen nitelikte bir ürün olmaması markalar arası rekabeti ön plana çıkarmaktadır. Genel olarak klima cihazlarının ithalatında yabancı firmalar, Türkiye pazarı için tek bir distribütör atarlarken, Türkiye'deki ithalatçı firma birden fazla markanın yetkili satıcısı olabilmektedir. Bu durum sektörde firma sayısından fazla marka sayısının varolduğuna ve marka çeşitliliğinin yüksekliğine işaret etmektedir. Markalar arası rekabetin ön plana çıkması firmalar arası işbirliği riskini azaltmaktadır. Ayrıca 2001 yılında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle, klima sektöründe ortaya çıkan üretim düşüşüne karşın, Türkiye'de klima cihazlarının Avrupa ülkeleri ve ABD'ye göre kullanımının yaygın olmamasından kaynaklı potansiyel pazarla bağlantılı olarak, bu pazar henüz doygunluk dönemine ulaşmamıştır. Pazardaki büyüme eğilimi, büyüyen pazardan pay almak isteyen firmalar arasındaki rekabeti artıran ve işbirliği riskini azaltan bir unsurdur. Açıklamalar çerçevesinde bildirim konusu anlaşmaların muhtemel etkilerinin, pazarda rekabeti önemli ölçüde kısıtlayabilecek seviyede olmayacağı ve anlaşmaların bireysel muafiyetten yararlanmalarına engel oluşturmayacağı kanaatine varılmıştır.

Fason üretim anlaşmalarında yüklenici, ana sanayinin talimatları doğrultusunda anlaşmanın gereklerini yerine getirebilmek için ana sanayinin sağlayacağı belli teknoloji ve ekipmanları kullanmak durumunda olabilir. Bildirim konusu anlaşmalarda da montajın Daikin'in talimatları doğrultusunda yapılacağına ve bu amaçla Daikin'in TEBA ISK'ya birtakım teknik bilgiler aktaracağına, kalıplar dahil tüm ekipmanın Daikin tarafından temin ya da finanse edileceğine ve montajı yapılacak parçaların Daikin tarafından sağlanacağına ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Söz konusu anlaşmalar uyarınca TEBA ISK, Daikin markası ile ve Daikin adına VAM cihazının montajını gerçekleştirecek ve bu ürünü tekrar Daikin'e arz edecektir. Genel olarak fason üretim anlaşmalarında olduğu gibi; TEBA ISK, Daikin'le olan ilişkisinde Daikin'in siparişleri doğrultusunda hareket eden ve

anlaşma konusu cihazların bağımsız sağlayıcısı konumunda bulunmayan bir teşebbüs niteliğindedir. Anlaşma konusu işlemin gerçekleştirilebilmesi için TEBA ISK'ın Daikin kalite standartlarına ve teknolojisine uyması bir gerekliliktir. Ayrıca montajı yapılacak VAM cihazının birlikte kullanılacağı Daikin'in VRV sistemine uygun olması ve bu iki cihaz arasında haberleşmenin sağlanabilmesi gerekliliği de bulunmaktadır. Bu nedenle ilgili hükümler, bildirim konusu anlaşmaların amacının gerçekleştirilebilmesine yönelik ve bunun için gerekli düzenlemeler olarak ortaya çıkmaktadır.

Diğer yandan incelenen anlaşmalarda, Daikin tarafından TEBA ISK'a aktarılan teknik bilgilerin TEBA ISK tarafından gizli tutulmasına ve kullanılmamasına yönelik hükümler bulunduğu görülmektedir. Bunlardan ilki "Alt Anlaşma"nın "Onay" başlıklı 2. maddesinde yer alan

"TEBA ISK Daikin Gizli Bilgisini sadece DENV için VAM'ı monte etmek amacıyla kullanacaktır...." hükmüdür.

"Alt Anlaşma"nın "Gizlilik ve Kullanmama Yükümlülüğü" başlıklı 10. maddesinde ise;

".....

a. *TEBA ISK, üçüncü kişilere karşı Daikin gizli bilgisini, TEBA ISK'nın gizlilik yükümlülüğünü ihlal etmesinden kaynaklanmaması koşuluyla bu bilgi toplum tarafından bilinene kadar, gizli tutacaktır. TEBA ISK kendi teknik bilgisi ile karışmaması için Daikin Gizli Bilgisini ayrı bir dosyada saklayacaktır.*

b. *TEBA ISK Daikin Gizli Bilgisini sadece buradaki sözleşmesel yükümlülüğünü ifa etmek amacıyla kullanacaktır. TEBA ISK, DENV'nin siparişine uygun olacak VAM monte etmenin dışında bir amaçla Daikin gizli bilgisinin tümünü ya da bir kısmını kullanmayacaktır ve VAM dışında kendi ürünlerini satmak üretmek ya da geliştirmek amacıyla kullanmayacağını temin edecektir.*

c. *TEBA ISK'nın montajı gerçekleştirmek için yaratacağı ya da değiştireceği herhangi bir doküman üzerinde hiçbir hakkı olmayacaktır ve bu değişikliği ne kendi amacı için kullanacak ne de üçüncü kişilere ifşa edecektir."*

hükmü yer almaktadır.

"Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesi ile de gizlilik ve kullanmama yükümlülüğü getirildiği görülmektedir. Bu madde "Alt Anlaşma"nın 10. maddesi ile büyük ölçüde aynı ifadeleri içermektedir.

Fason üretim anlaşmalarında, ana sanayi tarafından yükleniciye sağlanan teknoloji ve ekipmanın kullanımının anlaşmanın amaçları için gerekli olan alanla sınırlandırılması, ana sanayi tarafından aktarılan teknik bilgilerin, bu bilgi herkes tarafından bilinir hale gelmediği sürece gizli tutulması ve üçüncü kişilerin kullanımına sunulmaması ana sanayinin sağladığı ekipmanın ve geliştirdiği

teknik bilgisinin ekonomik değerini koruma işlevi görmektedir. Bu yönleriyle sayılan türdeki kısıtlamalar, bu anlaşmaların hayata geçirilebilmesi ve başarıyla uygulanabilmesi için gereklilik arz etmekte, dolayısıyla bildirim konusu anlaşmaların bireysel muafiyetten yararlanmalarını engellemektedir.

Diğer yandan yukarıda alıntılanan maddelerin (c) bendinde TEBA ISK'nın montaj için yaratacağı ya da değiştireceğı herhangi bir doküman üzerinde hiçbir hakkının olmayacağı ve bunları kendi amacı için kullanmayacağı düzenlenmiştir. İlgili bentteki "doküman" ifadesi teknik bilgilerin yer aldığı dokümanlara işaret etmektedir. Getirilen bu düzenleme TEBA ISK'nın kendi geliştireceğı teknik bilgileri ve buluşları kullanmasını engeller niteliktedir. Oysa yüklenicinin anlaşma konusu işleme ilgili olarak ortaya koyduğu teknik gelişmelere ya da buluşlara ilişkin bilgiyi kullanmasına sınırlama getirilmesi, bu bilginin ana sanayinin teknik bilgisinden bağımsız olarak kullanılabildeğı durumlarda, bilgiyi geliştiren tarafı kısıtlamakta, anlaşma konusunu oluşturan alanda kendi işini geliştirmesini engellemekte, gizlilik amacını aşarak, yüklenicinin teknik gelişme ve buluşları gerçekleştirme güdüsünü olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yönleriyle ilgili düzenleme 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırıdır.

Öte yandan daha önce yer verildiğı üzere fason üretim/hizmet anlaşmalarının bireysel muafiyet kapsamında değerlendirilmesine olanak veren olumlu etkilerinin başında, bu tür anlaşmaların yüklenicinin ana sanayinin know how ya da teknik bilgilerini kullanıp üretim yaparak kendisini geliştirme fırsatına sahip olması gelmektedir. Bildirim konusu anlaşmalar çerçevesinde Daikin, TEBA ISK'ya çeşitli teknik bilgiler aktarmaktadır. Bu bilgilerin kullanımı sonucunda TEBA ISK'ın yeni teknik gelişme ya da buluşları gerçekleştirme olasılığı ve bu olasılığın önüne geçilmemesi ilgili anlaşmaların Türkiye'de yeni teknolojilerin kullanılması ve yaratılması yönündeki olumlu etkilerinin ortaya çıkması bakımından önem taşımaktadır. Ancak TEBA ISK'ya getirilen yukarıda ele alınan kısıtlama, TEBA ISK'nın Daikin'in bilgisini kullanıp üretim yaparak kendisini geliştirme fırsatını ve yeni teknik gelişmeleri gerçekleştirme yönündeki güdüsünü dolayısıyla fason üretim anlaşmalarından beklenen ve bu anlaşmaların bireysel muafiyet çerçevesinde değerlendirilebilmesinin temel nedenini oluşturan olumlu etkilerin ortaya çıkmasını engellemektedir.

Bu çerçevede "Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesinin (c) bendi ile "Alt Anlaşma"nın 10. maddesinin (c) bendinde yer alan kısıtlama, bildirim konusu anlaşmaların bireysel muafiyetten yararlanmasını engellemekte, bu kısıtlamanın her iki bendde de sadece TEBA ISK'nın geliştirdiğı, Daikin'in teknik bilgisinden bağımsız bir şekilde kullanamayacağı bilgileri kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerektiğı kanaatine varılmıştır.

"Alt Anlaşma"nın "Benzer Ürünler" başlıklı 12. maddesinde; *"TEBA ISK, burada yer alan tarihte TEBA markası altında saatte 2000 metreküpten fazla kapasiteye sahip ısıyı tutan vantilatör (heat recovery ventilator) monte ettiğini, ürettiğini veya sattığını ve saatte 2000 metreküpün altında bir kapasiteye sahip herhangi bir*

formda ısıyı tutan vantilatör ya da VAM üniteleri monte etmediğini, üretmediğini ya da satmadığını ve gelecekte de monte etmeyeceğini satmayacağını ve üretmeyeceğini teyit eder. Bunlara ilave olarak, TEBA ISK'nın, Daikin Gizli Bilgisini kullanmaksızın saatte 2000 metreküpten fazla kapasiteye sahip ısıyı tutan vantilatörlerini monte etme, üretme ve satma hususunda serbest olduğu teyit edilmiştir." hükmü yer almaktadır.

Bu madde ile TEBA ISK'a 2000 metreküpün altında kapasiteye sahip VAM cihazı ve ısıyı tutan vantilatörler bakımından rekabet yasağı getirildiği görülmektedir. Dosya mevcudu bilgi ve belgeden, yasaklama ile ilgili olarak taraflarca açıklanan gerekçenin ise; TEBA ISK'nın 2000 metreküpün altındaki cihazları üretme kapasitesine sahip olmakla birlikte, üretim programının genel olarak 2000 metreküpün üzerinde kapasiteye sahip cihazlar için düzenlendiği ve daha düşük kapasiteli sistemler için Türkiye pazarında talebin olmadığı yönünde olduğu anlaşılmıştır. Her teşebbüsün kendi işletme stratejileri doğrultusunda ürün portföyünü belirleme, belli bir ürünü üretme ya da üretmeme konularında serbestiye sahip olması doğrultusunda, TEBA ISK'ın da 2000 metreküpün altında kapasiteye sahip cihazları bu cihazlara olan talebi göz önünde bulundurarak üretmeme ya da satmama hakkı bulunmaktadır. Ancak iki teşebbüsün biraraya gelerek yaptıkları anlaşma ile birbirlerine herhangi bir ürünü üretmek ya da satmak konusunda kısıtlama getirmeleri giriş engeli yaratacak dolayısıyla potansiyel rekabeti olumsuz yönde etkileyecek niteliktedir. Bu yönleriyle ilgili düzenleme 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesine aykırıdır.

Diğer yandan bu kısıtlama, kısıtlamaya konu ürün bakımından TEBA ISK'nın pazara girmesini dolayısıyla bu alanda kendi işini geliştirmesini engelleyerek, bildirim konusu anlaşmalardan beklenen ve bunların bireysel muafiyet çerçevesinde değerlendirilebilmesinin temel nedenini oluşturan olumlu etkilerin ortaya çıkmasını da sınırlandırmaktadır. Ayrıca, dosya mevcudu bilgi ve belgeden, TEBA ISK'aya Daikin tarafından aktarılan bilginin know how niteliğinde olmadığı ve aktarılan bu bilgi ile TEBA ISK'nın VAM cihazını baştan sona üretme ya da tasarlama olanağına sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Bu açıklama doğrultusunda ilgili kısıtlamanın Daikin'in know how'ını korumak gibi bir amacının ya da işlevinin de bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır. Anılan kısıtlamanın tüm benzer ürünler yerine sadece 2000 metreküpün altında kapasiteye sahip cihazlar için getirilmiş olması da bunu desteklemektedir. Açıklamalar çerçevesinde "Alt Anlaşma"nın 12. maddesi ile getirilen ve TEBA ISK'nın 2000 metreküpten düşük kapasiteli VAM cihazı ya da ısıyı tutan vantilatör üretmesini, satmasını ve monte etmesini engelleyen düzenlemenin, anlaşmanın hayata geçirilebilmesi için gereklilik ve zorunluluk niteliklerini taşımadığı, bu nedenle anlaşmadan çıkarılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

I. SONUÇ

Yukarıda yer verilen değerlendirmeler çerçevesinde;

03-08/92-38

1. bildirim konusu "Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesinin (c) bendi ile "Alt Anlaşma"nın 10. maddesinin (c) bendi ve aynı anlaşmanın 12. maddesinde yer alan düzenlemelerin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında olmaları nedeniyle bildirim konusu anlaşmalara menfi tespit belgesi verilemeyeceğine,
  2. bu düzenlemelerin, bildirim konusu anlaşmaların 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesindeki koşulları sağlamasına engel nitelikte olmaları nedeniyle ilgili anlaşmalara bireysel muafiyet de tanınamayacağına,
  3. bununla beraber;
    - "Üçlü Anlaşma"nın 3. maddesinin (c) bendi ile, "Alt Anlaşma"nın 10. maddesinin (c) bendinde öngörülen kısıtlamanın sadece TEBA ISK'nın Daikin teknik bilgisinden bağımsız olarak kullanamayacağı bilgileri kapsayacak şekilde değiştirilmesi,
    - "Alt Anlaşma"nın 12. maddesinde öngörülen TEBA ISK'nın 2000 metreküpün altında VAM cihazı ve ısıyı tutan vantilatör üretmesini, monte etmesini ve satmasını engelleyen düzenlemenin anlaşmadan çıkarılması
- halinde bildirim konusu anlaşmalara imzalandıkları tarihten itibaren 5 yıl süre ile bireysel muafiyet tanınmasına;
4. - öngörülen değişikliklerin yerine getirilmesi için kararın tebliğinden itibaren ilgili taraflara 60 gün süre verilmesine;
    - aksi takdirde 4054 sayılı Kanun'un 56. maddesi uyarınca sözleşmenin geçersiz olacağına, Kurulumuzca öngörülen düzeltmeler yapılmadan uygulamaya devam edilmesi halinde haklarında soruşturma açılacağına ve aynı Kanun'un 16. ve 17. maddeleri uyarınca işlem yapılacağına taraflara bildirilmesine;

OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.